

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

3. Respondetur ad argumenta, quæ contra superius dicta adduci possunt in favorem Episcoporum,, & maximè ratione consuetudinis. Et an hoc intelligatur quoad Pœnas, non quoad mulctas pecunarias, nam ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

debetur quod tales Clerici possint ex statuto, aut
eisdem Episcopi puniri poena pecuniaria. Huiusmodi
vero poenae pecuniariae locis piis applicandae sunt ex
dispositione Concilij Tridentini, sess. 25. de Refor. c. 3.
ita ut nequeat Episcopus sibi huiusmodi poenas ap-
plicare, nisi ille sit pauper, & valde indigeret, vt resolu-
it sacra Congregatio.

10. Sed claudamus verba Doctorem cum sapien-
tissimo, & amicissimo Ioan. Solorzano de Indiarum
Iure tom. 2. lib. 3. c. 7. n. 76. & 77. qui post adducta ver-
ba Decreti Concilij, sic subdit: Quibus verbis sub-
stantia, aut composita videtur antiquorum controuer-
sionum quidam existimabant, non licere Eccle-
siasticis Iudicibus poenas pecuniarias Reos ad eorum
scelus pertinentes, Laicos praeterim, damnare. Alij
hoc non esse contendebant, dummodo non auaritia
conspicatur, & animo eas imbutandi, sibi que appli-
candi ad id ducerentur, sed zelo Iustitiae, easque in
pios vius conuerterent. Quam sententiam Conci-
lium Tridentinum probauit. Ita ille. Et praeter sus-
ceptos Doctores vide etiam idem asserentes
Quantum in Summa Bullarum, verb. Poena pecu-
niaria. Rubrum in Aphorism. Episcoporum. verb. Poena,
num. 3. & 4. Thomafium, Decad. 4. tit. 6. num. 435.
Carratum decis. 10. num. 148. Batiolam in Aphorism.
Casuum Conscientiae lit. P, verb. Poena pecuniaria, &
alios penes ipsos.

RESOL. III.

Respondetur ad argumenta, qua contra superiora dicta
adduci possunt in fauorem Episcoporum, & maxi-
me ratione consuetudinis.

Et an hoc intelligatur quoad poenas, non quoad multas
pecuniarias, nam differt poena a multa.

Et an aliquando mens legis magis quam verba, atten-
denda sit?

Et deducitur, an sit credendum Doctores attestanti de
consuetudine?

Et casum docetur, an opinio vnius excellentis Do-
ctoris faciat rem probabilem in iis, quae ad ius perti-
nent, secus vero in illis, quae ad factum spectant?

Et breuiter aduertitur, quod ubi militat eadem ratio,
debet militare eadem iuris dispositio. Ex p. 10. tr. 8.
Resol. 3.

Nec aduersus superiora dicta obstant in fauo-
rem Episcoporum aliqua argumenta, quae
ego ad magis veritatem elucidandam, excogitavi. Et
primo posset quis dicere, quod obstat consuetudo in
conuictum, vt testatur Marius Alzedus de Prae-
sumptione, Episcop. part. 1. cap. 12. n. 7. & quod creden-
dum sit Doctores attestanti de consuetudine, docent
Batiolam in Reper. lig. de quibus num. 21. quest. 4. ff. de
Iur. Iur. l. 1. §. 1. de Iur. Iur. l. 1. §. 1. de Iur. Iur. l. 1. §. 1.
Antonius Gomez, leg. 41. Tauti n. 4. Ric-
cius, collect. 611. Granado 1. 2. contra. 7. tract. 3.
part. 2. diffin. 16. num. 12. & alij, quos refert Mascar-
denus, de probat. conclus. 426. Ergo possunt Episcopi
applicare sibi poenas pecuniarias, ratione consuetu-
dinis, extantis in eorum fauorem, teste Alzedo. Res-
pondeo primo, quod licet opinio vnius excellentis
Doctoris, faciat rem probabilem, in his, quae ad ius
pertinent; secus est in illis, quae ad factum spe-
ctant. Quoniam, quae facti sunt cuiusmodi est con-
suetudo, plerumque etiam prudentissimos fallunt.
leg. 2. ff. de Iur. & facti ignor. sic tenent Alexander in
leg. 2. ff. de Iur. & facti ignor. Solutio marim. Imola in leg. 1. §.
de nou. oper. num. Aretin. conf. 132. Cor-
narius, conf. 83. Nauarrus in cap. Placuit num. 186. de
Poenis. diff. 7. Bertramus in cap. Placuit num. 186. de
Tom. III.

esse communioem opinionem Recentiorum, quod
idem dicit Parasius consil. 31. num. 14. & alij. Re-
spondeo secundo; tunc credendum esse Doctores
testanti de consuetudine, quando contrarium non
appareat; sed in nostro casu luce meridiana est cla-
rius, maiorem partem Episcoporum non applicare
sibi poenas pecuniarias, sed solum patricios, qui
apud omnes male olent: Ergo non potest adesse
consuetudo in contrarium, quae quidem a maiori
parte introduci debet; vt patet apud Rocafulum in
Praxi Theol. mor. tom. 1. part. 3. lib. 6. cap. 3. quest. 1.
Castrum Palaum, tom. 1. tract. 3. disp. 3. puncti. 2. §. 3.
num. 14. & docent Doctores quos citat, & sequitur
Hultricus Hunius in Encyclopaedia Iuris, part. 1. tit. 4.
cap. 2. num. 1. Dicendum est itaque consuetudinem
esse in contrarium, & ita testatur Solorzano ubi su-
pra de Indiarum Iure, tom. 2. lib. 3. c. 7. n. 77. circa me-
dium.

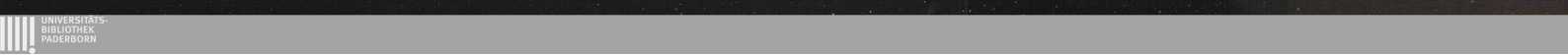
2. Nec secundo, in fauorem Episcoporum ar-
gumentari valet, nostram sententiam veram esse, quo
ad poenas, non autem quo ad multas pecuniarias:
nam differt poena a multa; quia poena imponitur a
iure; multa a Iudice, vt recte obseruat Vallensis
in Paratita ad Decret. lib. 5. tit. 37. §. 1. num. 2. Lo-
catus, in Praxi Iudiciali Inquisitionum, verb. Poena
num. 1. cum alijs; & patet ex leg. Aliud §. 1. de verb.
significat. Sed Concilium Tridentinum, vt patet leg-
entibus, non loquitur de poenis sed de multis, &
lex intelligi oportet, vt sonat, & non aliter, ex leg.
multum inereit, ibi, Quantum lectio probat, Cod. de
solutioib. vt recte obseruauit (heu quondam noster
doctissimus, amicissimus Ioan. Baptista Larrea, in
Allegat. Fiscalib. tom. 2. Alleg. 88. n. 16. Ergo Epil-
copi hodie possunt sibi applicare poenas pecuniarias
per statuta positas, licet non possint accipere multas
pecuniarias per sententiam latis, quia Concilium id
solum prohibet. Et ita hanc sententiam videtur
aperte docere Ioan. Honorius in Compendio iuris Ca-
nonici, lib. 5. tit. 37. num. 12. & Doctores quos citat,
& sequitur Couaruias, lib. 2. cap. 9. n. 9. Riccius in
Praxi, par. 4. ref. 124 & alij a nobis superius adducti,
asserentes Episcopos sibi applicare posse poenas pecu-
niarias per statutum impositas, non autem per sen-
tentiam.

3. Sed his non obstantibus, Respondeo hodie,
stante Decreto Concilij Tridentini, Episcopis inter-
dictum esse, non solum multas, sed etiam poenas pecunia-
rias sibi applicare: vt docet Machadus, & alij Doctores,
quorum verba supra per extensum praescripsimus.
Et hanc fuisse mentem Concilij, patet, ex declaratio-
ne Sacrae Congregationis, penes Barbosam de Posse-
state Episcopi, part. 3. allegat. 107. num. 19 in qua vna
Messanensi dictum fuit, poenas omnes, & multas,
esse pijs locis applicandas: ergo aperte patet mentem
Concilij fuisse; omnes multas, & poenas pecuniarias
sive per sententiam, sive per statutum latis, pijs locis
applicare; vt sacra Congregatio saepius interrogata,
respondit. Voluerunt enim Patres illi in Concilio
congregati penitus ab Episcopis, omnes auaritia
sordes abluere: quas quidem, cum clarum sit, tam
ex multis, quam ex poenis pecuniarijs oriri posse,
ideo vtraque in dicto Decreto comprehenderunt,
nam licet multa differat a poena quoad modum,
tamen in nostro casu sunt idem; nam tam multa;
quam poena, versatur circa pecuniam: ergo vtraque
voluit Concilium prohibere; nam in vtrisque mili-
tat eadem ratio: ergo debet militare eadem iuris
dispositio ex leg. 1. §. Illud ff. ad leg. Aquiliam, Leg.
Si postulatuerini §. 2. ff. ad Leg. Iuliam & alius vul-
garis Iuribus. Vnde in casu nostro intrat etiam aliud
iuris Axioma, quod aliquando mens legis, magis
quam verba, attendenda venit; vt patet ex Leg. Sci-
cius an not.

Quoad hoc
in tom. 6. tra.
2. lege do-
ctrinam §.
Nota ta-
men. Ref. 17

Supra in
Ref. praeteri-
ta per tota.

Sup. hoc la-
te in tom. 7
tr. 1. Re l. 304
§. 2. ad me-
dium, a ver
Et quid em.
& in ali is
cius an not.

Et pro aliis
iuris Axio-
ma conten-
to à veris.
Vnde in ca-
su huius
Ref. in tom.
6. tr. 1. Ref.
22. §. Sed in-
stabis, prope
finem erit.
& quidem
iura & laici
in aliis eius
annot.

ne Reges. ff. de legib. leg. non aliter ff. de legat. 3. leg. nomi-
nis & res §. verbum ex legibus ff. de verbor. significat.
& docet Surdus de offi. 3. §. num. 14. & ex Soto, Medi-
na, & Syluestro & Salas nouissime Ioseph & Ianuatio
de vniuersis refer. Resol. 46. num. 2. vnde qui feruat ver-
ba legis in cortice? & non feruat mentem legis est
transgressor legis; & ideo in leg. non dubium Codic. de
leg. Non dubium est in legem committere, qui verba
legis complectens contra legis nititur voluntatem, &
in l. contra ff. de legibus, fraudem facit legi qui suavis
verbis legis, mentem eius circumuenit. Sed & hoc ex
pluribus probat Huiusmodi in *Encyclopædia
iuris* p. 1. tom. 3. c. 6. n. 29. cum seq. Sed in nostro casu
hanc esse mentem Concilij non est dubitandum; ex
Doctoribus vbi supra allatis, & quod maius est ex sa-
cra Congregatione, qua à Sanctissimo potestatem
accepit illud declarandi, prout iam declarauit, nempe
omnes pœnas & multas pecuniarias, Episcopo de-
bere locis piis applicare. Ex quibus remanet satis so-
lutum argumentum in contrarium adductum, & con-
trariam asserere esset velle metaphysicari cōtra com-
munem sententiam Doctorum, contra Praxim Ro-
manæ Curie, & contra Declarationem sacrae Con-
gregationis. Quod etiam aperte probatur, quia si à
Concilio Tridentino multæ tantum per sententiam
latæ prohiberentur Episcopis sibi applicare, nihil
Concilium disposuisset & prohibuisset: nam ante ip-
sum iam Doctores communiter assererebant esse dictas
multas in vltus piis applicandas? ergo dicendum est
Decretum Concilij non solum loqui de multis, sed
etiam de pœnis per statuta impositis, quas sibi appli-
care Episcopos posse aliqui Doctores, vt visum est,
concedebant quod Concilium prohibere voluit. Vn-
de Genten. in *Manuali Pastorum* cap. 78. num. 12. sic
ait: Notandum quod pœna pecuniaria sunt per Epif-
cos piis locis applicanda. Ita Conc. Trid. cap. 3. sess.
23. quod non distinguit an sint impositæ per senten-
tiam vel per statutum iuxta notata in cap. irrefragabi-
li de Offord. Ita, & cetero.

RESOL. IV.

Inferitur ex supradictis ad ornatum Concilij Triden-
tini sess. 28. cap. 8. posse Episcopos relictis aliis pœ-
nis, punire concubinariorum multa pecuniaria, locis
tamen piis applicanda. Ex parte 10. tractatu 8.
Resol. 4.

§. 1. **R**emanet itaque ex omnibus superius di-
ctis satis firmata nostra sententia, nempe
posse Episcopos imponere pœnas pecuniarias, sed il-
las non posse sibi applicare. Ex quibus duo valde no-
tabilia obseruanda sunt. Et Primò contra Regentem
Franciscum de Vico in *Pragmat. Regni Sardinia*, tom.
2. tit. 7. c. 6. n. 9. & contra Aloysium Riccium in *Praxi*,
tom. 1. Resol. 119. num. 3. posse Episcopos, non im-
positis aliis pœnis, de quibus agit Concilium Triden-
tinum sess. 24. cap. 8. imponere pœnam pecuniariam
contra Laicum concubinatum. Et ita docet Gabriel
Pereira de manu Regia, part. 2. cap. 34. num. 16. Tho-
mas Velafcus tom. 2. alleg. 34. n. 11. & seqq. Emanuel
Themudo in *Decisionibus Archiepisc. Olyssipon.*
tom. 2. decis. 145. n. 4. & Ioseph. Vela de Potestate Epif-
scop. circa inquirenda, §. c. part. 1. num. 64. & alij asse-
rentes Concubinatum posse puniri pœna pecuniaria
ante trinam monitionem, quia Concilium solum
posuit illum ordinem quoad excommunicationem
ferendam pro contumacia in illo crimine, & per
hoc non abstulit alias pœnas contra adulteros, &
Concubinariorum inflicitas. Et testatur ita fuisse decisum
in Hispalensi, & Granatensi Senatu, & Portuga-

lie in supremo Regij Palatii Senatu. At licet hoc
verum sit, certum est pœnam pecuniariam Laico
Concubinatio ab Episcopo impositam, non posse
illam sibi applicare, sed in piis vltis erogandam esse
ex Sacra Congregatione indiuidualiter firmat Leo
Zambellus in *Repertorio morali Casuum conscientia*,
verb. Episcopus num. 24. & Barbosa, Collect. 379.
num. 1. & de Potest. Episcop. p. 3. allegat. 107. num. 18
vbi sic ait: In Sacra Congregatione Concilij in
vna Messanensi fuit resolutum, pœnas omnes, &
multas, siue ex Constitutionibus Synodalibus, siue
ex præceptis, siue decretis Archiepiscopi vel Vicarij
proueniant, esse piis locis, non autem Fabricæ, vel
Sacristiæ Ecclesiæ applicandas. Item fuit decisum,
pœnas pecuniarias, quæ arbitrariæ fuerint, locis piis
esse omnino applicandas, reliquas autem, quæ non
fuerint arbitrariæ, posse Episcopum ita demum sibi
sumere, si ipse egeat, dummodo non sint multæ pec-
uniariæ, vel pœna non residendum, aut concubina-
toriam, quas omnes Concilium mandat locis piis
applicari: Hæc Barbosa. Itaque licet, vt diximus,
Episcopi possint absque illa trinâ monitione in Con-
cilio Tridentino, dict. cap. 8. requisita; aduersus Con-
cubinariorum ad pœnas pecuniarias, vel alias contra
illos iure inflicitas procedere, tamen dictas pœnas
tenentur locis piis, & non sibi applicare ne similes
efficiantur illis, de quibus Segura Naualos in *diu. Eccl.*
Indic. Eccl. p. 2. cap. 10. num. 1. sic ait: Primum id
merito aduertendum est quod iam eo ventum est,
nimia aliquorum Iudicium mentis, seu facta reli-
gio, vt ipsius occasione pecuniariis pœnis passim
vtantur, omiffis corporaliibus condignis, & à iure
debitis, ita vt censum annum à Concubinariorum ex-
torquere quotidie elaborent, quo soluto, adhuc in-
durato animo peccatis fordescant, quia nullam reus
petitescit culpam, quam redimere nummis existi-
mat. Ita ille.

RESOL. V.

Posse Episcopos compositiones pecuniarias facere super
quibusdam delictis, sed piis locis applicandas esse
firmatur?

Et aduertitur quod vt dictæ compositiones pecuniariae
ad effectum, vt sint licitæ, plura esse necessaria, quæ in
textu huius Resolutionis explicantur? Ex p. 10. tr. 8.
Resol. 5.

§. 1. **S**ecundò ex superius firmatis obseruandum
est, posse Episcopos compositiones pecuniarias
facere super quibusdam delictis; sed aduertenda
debent quod dictæ compositiones pecuniariæ ad ef-
fectum vt sint licitæ plura esse necessaria. Et Primò in
dictis compositionibus faciendis, debent interuenire
iustæ causæ, quas enumerat ex Nouario Riccius in
Praxi tom. 4. resolut. 119. Secundò non valent Epif-
copi accipere compositionem super omnibus cri-
minibus, vt fusè tradit Paulus de Castro, in *consul.*
348. col. fin. per text. cum Gloss. in cap. licet. vbi Do-
ctores extra de Pœnis. Felix in cap. Qualiter &
quando il Secundo §. Ad corrigendum numero 30. de
accus. Clarus in *Practica criminali*, §. fin. quest. 81.
vers. ulterius quæro, sed tunc cum crimina essent
leuia, vel extraordinaria, in quibus esset locus pœ-
næ arbitrariæ; non autem in criminibus grauibus
nec vt in illis in quibus est taxata pœna iuris; nec
etiam quando crimen esset manifestum, vel fama
super crimine delinquentem vexaret; vt dixit Ri-
cius vbi supra resolut. 121. numero 1. Tertio quod
pœnæ compositio tunc demum fiat, quando ea
pœna magis timetur quam alia; vt patet ex cap.
Cogn